

Innhold

Forord	13
Prolog	15
<i>Tormod Heier</i>	
Indre fremfor ytre utfordringer	16
Det mest sannsynlige eller det verst tenkelige?	17
Samfunnskontrakten på spill	19
Det vanskelige k-ordet.....	19
Innledning	21
<i>Ann-Karin Larssen og Tormod Heier</i>	
Forsvarets rolle i norsk krisehåndtering.....	22
Om boken	23
Bokens oppbygning.....	24
Litteratur	26
DEL I	
KRISEHÅNDBLINGENS BAKTEPPE	27
Kapittel 1	
Utfordringer i norsk-amerikansk krisehåndtering	28
<i>Tormod Heier</i>	
Det norske problemet.....	29
Hvorfor er temaet viktig?	31
Krisehåndterings dilemma.....	32

Fra uforutsigbar manøvrering til krisestabilitet	34
Dynamic Force Employment (2018–2022)	35
Integrated Deterrence (2022–)	37
Tre problemer i norsk-amerikansk krisehåndtering.....	40
Konklusjoner.....	50
Litteratur	51

Kapittel 2

Den nye sikkerhetspolitikken i Arktis	54
--	----

Utfordringer i krise, krig og fred for Norge i en ny normalsituasjon i nord

Njord Wegge

Innledning	54
Avgrensninger og begrepsavklaring.....	55
Ukraina-krigens konsekvenser og endringer i det sikkerhetspolitiske landskapet.....	57
Den sikkerhetspolitiske utviklingen i Arktis	60
Konsekvenser for Norge i en ny normalsituasjon i nord.....	66
Avslutning	69
Litteratur	70

DEL II

STRATEGISKE RESSURSER – SYSTEMER OG KAPASITETER..	75
--	----

Kapittel 3

Det norske krisehåndteringssystemet på strategisk nivå: krisehåndtering i krig og fred	76
---	----

Kristin Hemmer Mørkestøl

Innledning	76
Hva er strategisk krisehåndtering?	77
Ulike tider har krevd ulik tilnærming: Et historisk tilbakeblikk	79
Strategisk krisehåndtering i dag.....	86
Utfordringer og muligheter fremover.....	93
Konklusjon	98
Litteratur	98

Kapittel 4

Forsvarets krisehåndteringsapparat..... 101
Geir Ødegaard

Innledning..... 101

Organisering av krisehåndtering i Forsvaret..... 102

Forsvarsdepartementet..... 104

Forsvarsstaben 105

Forsvarets operative hovedkvarter 106

Operativt planverk og tiltak i beredskapssystemet..... 107

Situasjonsforståelse og koordinering ved en sikkerhetspolitisk
 krise 108

Noen utfordringer med ansvarsprinsippet..... 109

Krisehåndteringssystemet på sentralt nivå..... 110

Hvem bør være lederdepartement?..... 111

Særlige utfordringer ved sikkerhetspolitiske kriser..... 113

Videre utvikling av krisehåndteringssystemet 114

Konklusjon..... 115

Litteratur 116

Kapittel 5

Forsvarets spesialstyrker i nasjonal krisehåndtering 118
Frode Kristoffersen

Innledning..... 118

Spesialstyrkene og utviklingen av nasjonal krisehåndtering..... 119

Bistand til politiets kontraterrorarbeid..... 123

Bistand ved håndtering av kriser forårsaket av statlige
 trusselaktører 126

Oppsummering..... 132

Litteratur 134

Kapittel 6

Heimevernet – Norges militære grunnsikring 136
Elisabeth G. Michelsen

Innledning..... 136

Heimevernets operative struktur 138

Rådsstrukturen til Heimevernet	138
Kriseskalaen – fred, krise og krig	139
Territorielle operasjoner	142
Heimevernet og fredtidskriser	149
Heimevernet i gråsonen	152
Heimevernet i krig	154
Konklusjon	156
Litteratur	157

DEL III

FORSVARET OG POLITIET – LEGALITET OG LEGITIMITET.. 159

Kapittel 7

De rettslige rammene for Forsvarets bistand til politiet..... 160

Kai Spurkland

Innledning	160
Politiet og Forsvaret – oppgaver og samarbeidsformer.....	161
De rettslige rammene for bistand	163
Hvilke politioppgaver kan utføres med bistand fra Forsvaret?	167
I hvilke situasjoner kan Forsvaret bistå politiet?	170
Hva slags bistand kan Forsvaret gi politiet?.....	171
Hvordan skal bistand fra Forsvaret til politiet gjennomføres?	175
Ulike typer bistandsoppdrag	179
Konklusjon	181
Litteratur	182

Kapittel 8

Militær makt mot innbyggerne – politiske rammer og forventninger

184

Ann-Karin Larssen

Bistandsinstituttet frem til 2017	185
Bistandsinstituttet etter 2017	191
Mulige utfordringer i fremtidig krisehåndtering.....	194
Konklusjon	202
Litteratur	203

Kapittel 9

Forsvarets bistand i nasjonal krisehåndtering – sett fra

Forsvarets operative hovedkvarter 207

Erik Bøifot

Forsvarets oppgaver 209

Typer bistand og hjemmelsgrunnlag 210

Samarbeidsavtale mellom Helsedirektoratet og Forsvaret 221

Instruks fra Forsvarsdepartementet 222

Prosessen i fred, krise, krig 223

Eksempel: Gjerdrum 225

Konklusjon 227

Litteratur 228

Kapittel 10

Kan både Forsvaret og politiet ha ansvar samtidig? 231

Sigmund Simonsen

Bakgrunn og problemstilling..... 231

Politiets og Forsvarets oppgaver, handleplikter og handlingsrom.. 232

Legalitetsprinsippene – kravet om lovhjemmel..... 233

Politiets oppgaver og handleplikter, hjemler og handlingsrom 234

Forsvarets oppgaver og handleplikter 235

Hjemler for bruk av militærmakt – Forsvarets handlingsrom 238

Diskusjon av mulige gråsoner-/samtidighetssituasjoner 247

Avslutning: samtidighet – en styrke eller svakhet? 255

Litteratur 257

Kapittel 11

«Plakaten på veggen» – fortsatt relevant? 260

Ole Jørgen Maaø

Innledning 260

Hva står det egentlig på Plakaten? 261

Historien bak 264

I bruk og omstridt 268

Aktuell i dagens forsvar? 270

Avslutning 278

Litteratur 281

DEL IV**FORSVAR MOT SAMMENSATTE TRUSLER**..... 285**Kapittel 12****Hva kan Forsvaret gjøre overfor sammensatte trusler?** 286*Håvard Fridheim, Bodil Hvesser Farsund, Stein Malerud og Alf Christian Hennum*

Hva er sammensatte trusler? 287

Er sammensatte trusler en ny utfordring? 291

Forsvaret og sammensatte trusler..... 297

Hva kan Forsvaret gjøre? 303

Konklusjon 305

Litteratur 305

Kapittel 13**Nasjonal situasjonsbevissthet**..... 308**Norske utfordringer i møte med sammensatte trusler***Stig Rune Sellevåg*

Hva er situasjonsbevissthet?..... 309

Betydning av etterretning og risikoforståelse..... 315

Situasjonsbevissthet i det norske beredskapssystemet..... 319

Situasjonsbevissthet og sammensatte trusler..... 321

Konklusjoner..... 325

Litteratur 327

Kapittel 14**Situasjonsbevissthet i maritime kriser**..... 332*Steffen Vambheim Vågenes og Åse Gilje Østensen*

Innledning..... 332

Hva kjennetegner en krise i det maritime domenet?..... 334

Hvordan skaper vi god situasjonsbevissthet til sjøs? 339

Sivil-militært samarbeid – nøkkelen til bedre daglig

situasjonsbevissthet til sjøs? 344

Datadeling – muligheter og begrensninger..... 349

Konklusjon..... 353

Litteratur 355

Kapittel 15

Dronetrussel mot Norges sikkerhet 358
Jens Gunnar Haugen Dragsnes
 Utviklingen av små droner..... 360
 Utfordringen med små droner som trussel mot Norge – deteksjon, identifisering og kostnaden ved å skyte dem ned 362
 Hvilke tiltak bør Luftforsvaret og Norge iverksette for å møte trusselen fra små droner?..... 367
 Sensorer som detekterer små droner rundt militære anlegg og kritisk infrastruktur 369
 Effektorer som bekjemper fiendtlige små droner 371
 Hvem tar beslutningen om å bekjempe dronene? 373
 Konklusjon 376
 Litteratur 377

Kapittel 16

Kva kan Forsvaret gjøre i ei nasjonal cyberkrise? 380
Mass Soldal Lund
 Innleiing 380
 Cyberåtak og cyberkriser 381
 Cyberberedskap 384
 Kva rolle kan Forsvaret ha? 392
 Konklusjonar 397
 Litteratur 398

Kapittel 17

Hvordan fremme samvirke og felles situasjonsforståelse?..... 403
Scenarioer og narrativ som virkemiddel
Ørjan Nordhus Karlsson
 Innledning 403
 Hvorfor bruke fiksjonsnarrativ? 404
 Fiksjonsnarrativ – konkrete eksempler 408
 Fiksjonsnarrativ og hybride trusler 411
 Nødvendigheten av samvirke i komplekse kriser 414

Scenariosamvirke: etablering av samvirkerelasjoner før krisen inntreffer	415
Når krisen ikke er gjenkjennbar – scenario og fiksjonsnarrativ.....	417
Praktisk eksempel: et trinnvis, narrativdrevet scenario	419
Konklusjon	423
Litteratur	424
Om forfatterne	428
Stikkord	433